

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

مدرسه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها)

شهرستان سلماس

تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)

عنوان

آسیب شناسی جلوه های عزاداری عصر حاضر

استاد راهنما

حجت الاسلام والمسلمین کبیری

استاد داور

حجت اسلام والمسلمین ثروتمند هاشمی

پژوهشگر

رقیه قلی زاده

شهریور ماه ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تحمیدیّه:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يَبْلُغُ مِدْحَتَهُ الْقَائِلُونَ، وَلَا يُحْصِي نِعْمَاءَهُ الْعَادُّونَ، وَلَا يُودِّي حَقَّهُ الْمَجْتَهِدُونَ،
الَّذِي لَا يُدْرِكُهُ بَعْدُ الْهِمَمُ، وَلَا يَنَالُهُ غَوْصُ الْفُطْنِ، الَّذِي لَيْسَ لِصِفَتِهِ حَدٌّ مَحْدُودٌ، وَلَا نَعْتُ مَوْجُودٌ، وَ
لَا وَقْتُ مَعْدُودٌ، وَلَا أَجَلٌ مَمْدُودٌ. فَطَرَ الْخَلَائِقَ بِقُدْرَتِهِ، وَنَشَرَ الرِّيَّاحَ بِرَحْمَتِهِ، وَتَدَّ بِالصُّخُورِ مِيدَانَ
أَرْضِهِ عَلَيْهَا السَّلَامُ؛^۱ سپاس خداوندی را که سخنوران از ستودن او عاجزند و حساب‌گران از
شمارش نعمت‌های او ناتوان و تلاش‌گران از ادای حق او درمانده‌اند. خدایی که افکار ژرف
اندیش، ذات او را درک نمی‌کنند و دست غواصان دریای علوم به او نخواهد رسید.
پروردگاری که برای صفات او حدّ و مرزی وجود ندارد و تعریف کاملی نمی‌توان یافت و
برای خدا وقتی معین و سرآمدی مشخص نمی‌توان تعیین کرد. مخلوقات را با قدرت خود
آفرید، و با رحمت خود بادهای را به حرکت درآورد و به وسیله‌ی کوه‌ها اضطراب و لرزش
زمین را به آرامش تبدیل کرد.

^۱ . امیرالمؤمنین علی علیه السلام، نهج البلاغه، ترجمه‌ی محمد دشتی، چاپ دوم، قم، انتشارات ندعایم،
۱۳۸۷، صص ۲۰-۲۱.

تقدیم به :

قطب عالم امکان هسته ی مرکزی جهان سرور و سالار آزادگان، پیشوا و رهبر محرومان، حامی مستضعفان، مقتدای مجاهدان، مدافع ستمدیدگان، ویرانگر کاخ ستمگران، منتقم خون شهیدان، امید آینده ی جهان، احیاگر مکتب قرآن، محبوب صاحب‌دلان، امام منتظر حجت ثانی عشر، بقیه الله الاعظم حضرت مهدی عجل الله تعالی ارواحنا و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء.

تقدیر و تشکر:

خداوند منان را به جهت تمامی نعمات غیر قابل احصایش شکر می‌کنم که از جمله‌ی آن توفیق اتمام این تحقیق پایانی حاضر می‌باشد. همچنین از استاد فاضل و گرانقدر جناب آقای حجت الاسلام و المسلمین کبیری که به عنوان استاد راهنما و همچنین خانم معصومی که به عنوان کارشناس پژوهش مرا در این مهم یاری نمودند کمال تقدیر و تشکر را دارم و از خداوند متعال توفیق روز افزون برای ایشان خواستارم.

این راستا علل ایجاد و گسترش تحریف عزاداری عبارتند از: دگرگونی فضای اجتماعی و تغییر در گفتمان عاشورا، تبیین نشدن فلسفه صحیح قیام، تبدیل شدن عزاداری به عادت، ضعف دانش و بینش عمومی و جمود تاریخی و گویا نشدن تاریخ و ... می‌باشد.

- هرگونه تحریف و انحرافی، آگاهانه یا نا آگاهانه، ابتدا بر لایه‌های سطحی جامعه تأثیر می‌گذارد و سپس لایه‌های زیرین و عمقی آن را دست خوش تغییر و تحول می‌گرداند که آثار و پیامدهای گوناگونی نظیر: خرافه‌زدگی و غلوآمیز شدن عزاداری، الگوناپذیر شدن نهضت عاشورا و سیره امامان علیهم‌السلام، رواج تشریفات و تهی شدن عزاداری‌ها از محتوای مطلوب و رواج شیوه‌های ناموجه سینه زنی و زنجیرزنی و ورود فرهنگ مدرنیته به اجزای جامعه از جمله عزاداری و ... را در پی دارد که این آثار جزء فرهنگ‌های عمومی در می‌آید و اصلاح آن، با واکنش منفی جامعه یل برخورداران از آن خرده فرهنگ مواجه می‌شود.

- برای آسیب‌هایی که متوجه فرهنگ عاشورا و عزاداری امروزی می‌شود راهکارهایی از قبیل نه‌راسیدن خواص از عوام و آگاهی دادن به مردم، بالا بردن دانش و تحصیلات عمومی و تاریخی عامه مردم، دقت و اعتراض مردم به تحریف، آموزش روشمند مبلغان و مداحان، نظام-مند کردن مداحی، منبرها و مجالس عزاداری، پرهیز از برخوردهای آمرانه و حساسیت برانگیز، استفاده از شیوه‌های تبلیغات روانی، پویاسازی و تلفیق روش‌ها وجود دارد که با در پیش گرفتن این راهکارها می‌توان از آن آسیب‌ها پیش‌گیری کرد.

منابع و مأخذ:

- ۱- قرآن کریم، ترجمه: حسین انصاریان، قم، دانش، ۱۳۸۷.
- ۲- امیرالمؤمنین علی علیه السلام، نهج البلاغه، ترجمه ی محمد دشتی، چاپ دوم، قم، انتشارات ندعایم، ۱۳۸۷.
- ۳- ابن عساکر، ابوالقاسم علی بن حسین، تاریخ دمشق الکبیر، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۲۱ ه.ق.
- ۴- ابن طاووس، علی بن موسی، اللهوف علی قتلی الطفوف، برگردان: عباس عزیزی، تهران، سلسله، ۱۳۸۱.
- ۵- ابن کثیر الدمشقی، ابوالفداء، البدایه و النهایه، ج ۸، بیروت، دارالفکر، ۱۴۰۴ ه.ق.
- ۶- ابن قولویه، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، قم، نشر الفقاهه، ۱۳۵۶.
- ۷- ابوالحسنی، علی، سیاه پوشی در سوگ ائمه نور، قم، بی نا، ۱۳۷۵.
- ۸- امین، سیدمحسن، عزاداری های نامشروع، ترجمه: جلال آل احمد، بوشهر، دریا، ۱۳۷۱.
- ۹- توماس، میشل، قیام مسیحی، برگردان: حسین توفیقی، چاپ اول، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۷۷.
- ۱۰- جعفریان، رسول، تأملی در نهضت عاشورا، چاپ دوم، قم، انصاریان، ۱۳۸۱.
- ۱۱- _____، تاریخ تشیع در ایران، چاپ اول، قم، انصاریان، ۱۳۷۵.
- ۱۲- حسام مظاهری، محسن، رسانه ی شیعه، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۷.
- ۱۳- خاتمی، سیداحمد، عزاداری؛ جایگاه، آسیب ها و راهکارها، بی جا، مهر، ۱۳۹۳.

۱۴-خوارزمی، محمدبن محمود، مقتل الحسین علیه السلام، ج ۲، قم، مکتبه مفید، ۶۵۵ه.ق.

۱۵-خمینی، روح اله، صحیفه ی نور، ج ۱۳، قم، وزارت ارشاد، ۱۳۶۱.

۱۶-دهخدا، علی اکبر، لغتنامه دهخدا، ج ۶، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.

۱۷-دینوری، ابوحنیفه احمدبن داود، اخبار الطوال، ج ۱، قاهره، احیاءالکتب العربی،

۱۹۶۰م.

۱۸-دربندی، فاضل، اسرارالشهادت، ج ۳، تهران، دارالخلافه، ۱۳۱۹.

۱۹-ذهبی، محمدبن احمد، تاریخ الاسلام، تحقیق: عمر عبدالسلام تدمری، بیروت،

دارالکتب العربی، ۱۴۱۰ه.ق.

۲۰-ربانی خلخالی، علی، عزاداری از دیدگاه مرجعیت شیعه، قم، مکتب الحسین،

۱۴۰۲ه.ق.

۲۱-شیخ مفید، محمدبن نعمان، الارشاد، ج ۲، بیروت، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۷ ه.ق.

۲۲-شوشتری، سید عبدالحسین، اکسیر السعاده فی اسرار الشهادة، تهران، بی نا، بی تا.

۲۳-صدوق، محمدبن علی، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، قم، منشورات الرضی، ۱۳۶۸.

۲۴-صفایی حایری، علی، عاشورا، قم، هجرت، بی تا.

۲۵-ضیایی، سیدعبدالحمید، نگرشی انتقادی - تاریخی به ادبیات عاشورا، تهران، نقد

فرهنگ، ۱۳۸۱.

۲۶-طبری، محمدبن جریر، تاریخ طبری، برگردان: ابوالقاسم پاینده، ج ۷، تهران، بنیاد

فرهنگ ایران، ۱۳۵۲.

- ۲۷- عاملی، جعفر مرتضی، الصحيح من سیره النبی، ترجمه: محمد سپهری، ح ۳، قم، دارالحديث، ۱۴۲۶ه.ق.
- ۲۸- عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۹.
- ۲۹- فیومی، محمدبن علی، مصباح المنیر، قم، دارالهجرت، ۱۴۰۵ه.ق.
- ۳۰- قرشی، باقر شریف، حیاہ امام الحسین، بی جا، دارالکتاب علمیہ، ۱۳۹۷ ه.ق.
- ۳۱- کاشفی، محمدرضا، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، قم، بی نا، ۱۳۸۴.
- ۳۲- کوفی، ابن اعثم، الفتوح، ج ۵، بیروت، دارالکتب العلمیہ، ۱۴۰۶ ق.
- ۳۳- گلی زواره، غلامرضا، ارزیابی سوگواری نمایی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۵.
- ۳۴- معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۵.
- ۳۵- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۴۵، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ه.ق.
- ۳۶- محدثی، جواد، فرهنگ عاشورا، قم، معروف، ۱۳۷۴.
- ۳۷- مطهری، مرتضی، حماسه حسینی، ج ۱، تهران، صدرا، ۱۳۶۷.
- ۳۸- مجموعه مقالات اولین سمینار بررسی ابعاد زندگانی امام حسین علیه السلام، "خورشید شهادت"، تهران، دانشگاه امام حسین علیه السلام، ۱۳۷۴.
- ۳۹- مجموعه مقالات کنگره بین المللی امام خمینی و فرهنگ عاشورا، "چشمه خورشید"، دفتر اول، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله، ۱۳۷۴.
- ۴۰- مجموعه مقالات دومین کنگره بین المللی امام خمینی و "فرهنگ عاشورا"، چاپ دوم، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله، ۱۳۷۶.

۴۱- مرکز تحقیقات باقرالعلوم علیه السلام، موسوعه‌ی کلمات الامام الحسین علیه السلام،

تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۴۱۵ه.ق.

۴۲- نراقی، مهدی، محرق القلوب، بی‌جا، چاپ سنگی، بی‌تا.

۴۳- نیکنام عربشاهی، محمد، عزاداری جدید، عزاداری صحیح، بی‌جا، نشر نیکنام، ۱۳۸۴.

۴۴- نوری، میرزا حسین، چشم‌اندازی به تحریفات عاشورا (لؤلؤ و مرجان)، تحقیق: مصطفی

درایتی، چاپ اول، قم، انتشارات مطهری، ۱۳۷۹.

۴۵- www.ghatreh.com.

۴۶- www.jahannews.com/news/552521.

۴۷- www.siasi.porsemani.ir/content.